

Početna stranica » Kategorija » Javni dijalog o akademskom obrazovanju novinara IX.

| Javni dijalog o akademskom obrazovanju novinara IX.

TIJANA VUKIĆ 23. PROSINCA 2021.

IZDVOJENO, MEDIJI

Ivan Tanta, sveučilišni nastavnik novinarstva i odnosa s javnošću: Kako netko tko je na studiju novinarstva učio odnose s javnošću u jednoj lekciji može prijeći u neku tvrtku i raditi na odnosima s javnošću? On o tome nema pojma.

*S profesorom visoke škole u trajnom zvanju i izvanrednim profesorom dr. sc. **Ivanom Tantom**, razgovarala sam sredinom prosinca nešto više od sat vremena pomoću jednog konferencijskog alata. Ovaj put dijalog je postavljen u kontekst odnosa akademskog obrazovanja novinara i stručnjaka za odnose s javnošću te sličnih izazova s kojima se te dvije struke danas nose.*

Tanta je diplomirao politologiju na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu i od 1980-ih radi u novinarstvu, isprva u Večernjem listu, gdje je bio novinar te urednik regionalnih izdanja i noćni urednik, na HTV-u te potom u Vjesniku kao pomoćnik urednika deska i urednik gradske rubrike. Magistrirao je i doktorirao komunikologiju na Fakultetu organizacije i informatike i Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, jedan je od utemeljitelja i pokretača Teleteksta HRT-a i osnivač Hrvatskog vijeća za medije. Predavao je na Londonskoj školi za odnose s javnošću, inozemnim sveučilištima u SAD-u i Francuskoj te na brojnim hrvatskim privatnim i javnim visokim učilištima na studijskim programima svih razina kao nositelj kolegija iz svih grana komunikacijskih znanosti, posebno kolegija političke i korporativne komunikacije, teorije komunikacije i medija i odnosa s javnošću. Bio je voditelj specijalističkog studija Upravljanje poslovnim komunikacijama na Veleučilištu Vern, konzultant Rektorata Sveučilišta u Zagrebu za odnose s javnošću.

I ovim je razgovorom potvrđeno da je ključ u novinaru – pojedincu te da je put koji vodi 'od novinara do novinarstva' najadekvatniji za razvoj visokoškolskog obrazovanja novinara, ali i novinarske profesije, dok je za rješavanje višeslojne problematike hrvatskog medijskog sustava neophodna sinergija svih, u tom kontekstu, važnih društvenih sustava.

Činjenica je da se diljem svijeta studijski programi koji obrazuju novinare nerijetko združuju s odnosima s javnošću, pojedinim kolegijima ili kao dvojni studiji. To, međutim, nisu kompatibilne struke, među njima vlada snažan antagonizam. Kako je moguće da se unatoč svim saznanjima koja danas imamo i različitosti koje te dvije struke donose medijima one i dalje združuju?

Prema mom iskustvu, odnosi s javnošću u okviru studija novinarstva, barem na institucijama na kojima sam ja radio, zastupljeni su tematski jednim predmetom. Dakle, imate studij novinarstva koji traje tri godine i na trećoj godini predmet Uvod u odnose s javnošću, gdje se tumači jedna jedina lekcija, dok oni koji studiraju odnose s javnošću to studiraju cijeli semestar. Tako je prilično skućena mogućnost šireg uvida u drugu struku. Kad studentima tumačim razliku između odnosa s javnošću i novinarstva, definirajući čemu je pojedina

“ *Novinari kao transmisija između organizacija i javnosti postaju suvišni. Sam mogu osnovati portal koji će donositi vijesti, sadržaje o golim babama, sportu i informacijama o meni. Što više klikanja, to*

struka usmjerena, oni to zbog toga zapravo ne mogu shvatiti.

bolje, još malo reklama i sve pet. Što će mi novinarstvo?

Imamo, međutim, primjer sveučilišnog studijskog programa u Hrvatskoj koji objedinjuje te dvije struke – zadarski diplomski studij Novinarstvo i odnosi s javnošću.

Takvi studijski programi uvijek vuku, više ili manje, na jedan dobar ćušpajz.

Studijskih programa nakon kojih se stječe dvojna kvalifikacija, u ovom slučaju magistra novinarstva i odnosa s javnošću, ima diljem svijeta. Odnedavno je moguće upisati i sveučilišni studij Mediji i odnosi s javnošću u Osijeku, nakon kojega se stječe kvalifikacija magistra medija i odnosa s javnošću.

To je pak po mojem mišljenju idiotizam. Ili stječete jednu ili drugu kvalifikaciju.

Svejedno bi na studijima koji obrazuju novinare trebalo zadržati pojedine kolegije iz grane odnosa s javnošću, odnose s medijima, na primjer, s ciljem da se budući novinari upoznaju s praksom svojih budućih suradnika, a onda i zbog toga što utjecaj PR-a na produkciju vijesti postaje iz dana u dan sve veći i raznolikiji. Slažete li se sa mnom?

U svakom slučaju, slažem se da bi trebalo podučavati odnose s medijima, ali s drukčijim pristupom jer je takav naziv kolegija dio studija odnosa s javnošću.

Potrebna je njegova prilagodba u smislu odnosa s ljudima koji se bave odnosima s

javnošću u gospodarstvu. Drugo, budućim novinarima treba svakako dati do znanja da postoji još jedan važan element – interna komunikacija – i da trebaju naučiti kako ona funkcionira jer naši novinari vole funkcionirati po principu „pecanja“ kad namirišu da u nekoj tvrtki nešto ne funkcionira. Oni, na primjer, ne znaju da su tvrtke koje imaju veliku fluktuaciju kadrova u problemu jer to ne znaju uočiti pa je upravo set takvih znanja ključ prema kojem bi oni mogli kvalitetnije raditi.

“ *Kad „... u nekoj zemlji seljaka na brdovitom Balkanu“, u zemlji siromaštva, novinaru netko ponudi plaću od dvije tisuće eura, pisat će što god taj želi*

Predajete na studiju Odnosi s javnošću u Dubrovniku, a i na drugim visokoškolskim institucijama predajete ili ste predavali slične ili istoimene kolegije. Kako studenti percipiraju razliku između novinarstva i odnosa s javnošću? Granica, čini se, nije jasna ni općoj javnosti.

Nažalost nije. Problem prvo proizlazi iz činjenice da u Hrvatskoj imate malu baru, a puno krokodila, barem što se medija tiče, i oni se grčevito bore za svoj novac. A fama koja,

kao dobar bauk, kruži je to da ćeš, odeš li u odnose s javnošću, imati jako puno novaca. Oni su *fancy* struka, tu se ide sa zgodnim komadima, puno se putuje, ima se velika plaća, stalno si po prijemima. Baš bih volio vidjeti onoga tko se baš tako bavi odnosima s javnošću u Hrvatskoj. Treba pogledati iza drvenog plotu gdje mi sjedimo i jako teško radimo na idejama, razradi govora i tekstova, i to uopće nije tako

fascinantan posao kao što se misli. O odnosima s javnošću očito postoji kriva percepcija.

Uzrok su vjerojatno mediji i holivudski filmovi...

Da, takvi filmovi koji tematiziraju odnose s javnošću najčešće prikazuju američke odnose s javnošću, a oni se razlikuju od europskih. Naime, postoji sijaset razloga zbog kojih Amerikance ostavljamo na njihovoj strani Atlantskog oceana. Mi u Europi imamo sasvim drugačiju priču o kojoj se malo zna. Pogrešno je što smo se prepustili činjenici da nas zabavni mediji i sadržaji obrazuju i oblikuju i ne dopuštaju nam da postanemo kritični. Razne su teorije zavjere posljedica takva rada medija i neodgovornosti u samom novinarstvu.

Čini se da se taj mit reflektira dublje. Naime, novinari nerijetko iz različitih razloga prelaze u tvrtke kako bi radili na odnosima s javnošću i smatraju se za to kompetentnima, no oni za to nisu kvalificirani.

Nisu. Kako netko tko je na studiju novinarstva učio odnose s javnošću u jednoj lekciji može prijeći u neku tvrtku i raditi na odnosima s javnošću? On o tome nema pojma. To sam osjetio na osobnom iskustvu. Mislio sam da su odnosi s javnošću komunikacija tvrtke prema van. Ne, nisu; primarno je to komunikacija tvrtke prema unutra. Dakle, trebao sam prvo upoznati ljude koji ondje rade, a onda naučiti komunicirati s njima.

Kad ste kao novinar prešli raditi na poslove odnosa s javnošću, kako ste promatrali stručnjake za odnose s javnošću, odnosno kako su oni percipirali Vas – novinara

Koji je došao raditi njihov posao?

Bio sam profesionalni novinar osamnaest godina, a otišao sam iz novinarstva jer mi se zgdilo. Zgdilo mi se to što se danas traži da se informacije cijede, nadoštukavaju, iz jedne produciraju dvije nove, čeprka se po smeću kao što su to činili takozvani *muckrakeri*, o čemu su mnogi govorili u povijesti novinarstva. To nikad nije donijelo dobro. Prešao sam u tvrtku koja je imala samo dvjestotinjak zaposlenih, u kojoj sam naučio raditi odnose s javnošću i prema unutra i prema van. Ali zgrozio sam se nad reakcijom bivših kolega koji su mislili da sam otišao na izuzetno fino radno mjesto za veliku plaću za koju ništa ne radim. To naprosto nije bila istina. Samo sam promijenio radno mjesto, a plaća i posao bili su gotovo isti. Drugo, kod mojih sadašnjih kolega iz struke odnosa s javnošću smeta mi kontinuirano služenje engleskim frazama koje su postale *lingua franca*. Pa govorite mi, pobogu, tako da razumijem.

“ *Studente na studijima ne uče skepsi, sumnji, propitivanju. Naši studenti ne vole biti u situaciji da postavljaju pitanja i izazivaju, uvjetno rečeno, odgovore. Oni čekaju da prođe vrijeme i da odu kućama, i mislim da je tu suštinski problem*

Kako studentima tumačite odnos između novinara i PR-ovaca?

Taj odnos predajem kao simbiozu između raka samca i moruzgve. Što rade? Jedan drugoga hrane. Tako ću ja u odnosima s javnošću, kao bivši novinar, napisati vijest kako bi novinar htio da to bude napisano. To tako i funkcionira iz perspektive instrumenata za odnose s javnošću. Snimit ću na USB i dati mu, on će to nasloviti i dolje se potpisati. On je obavio svoj posao, a ja sam sretan jer je moje priopćenje otišlo od riječi do riječi. Što smo time dobili? Obostrano zadovoljstvo u kojem ja kreiram javnost.

Premda je jedno od novijih istraživanja u Nizozemskoj pokazalo da je desetina članaka pokrenuta priopćenjem za javnost, njihovo kopiranje nije utvrđeno, a i ovisnost je novinara o izvorima odnosa s javnošću konstantna (Boumans, 2018). No druga su istraživanja utvrdila da novinari sve češće dopuštaju da im PR izvori služe kao dominantni (Reich, 2010), da budu izvor na temelju kojega uopće i saznaju o postupcima, događanjima, situacijama. Novinari, dakle, sve manje samostalno istražuju. 'Prefabriciranje' objava za medije (Harcup i O'Neill, 2016 prema Bell, 1991) u hrvatskoj je medijskoj praksi doseglo svoj vrhunac. To više nije reciklaža, svakodnevno svjedočimo kopiranim objavama za medije ispod kojih se novinari potpisuju kao autori, što dodatno umanjuje novinarsku vjerodostojnost. Drugo, riječ je o nekvalitetnom medijskom sadržaju koji izravno reflektira partikularne interese i vrijednosti.

To se događa zbog nekoliko faktora. Prvo, u Hrvatskoj su novinari odlučili ubiti kravu zbog jednog šnicla. Većina novinara, barem što se tiče *Večernjeg lista* za koji sam radio, u jednom je trenutku na poticaj izdavača odlučila izići iz stalnog radnog odnosa i uz podršku Hrvatskog novinarskog društva otići u slobodne novinare. Danas

novinare u stalnom radnom odnosu možete na prste nabrojati. Otvorili su tvrtke i obrte, a *Večernji list* im je dao veću plaću jer nije opterećen porezima. Svi su sretni i zadovoljni. Istovremeno ih je izdavač stavio na kratki povodac i dodatno ih opteretio. Sad novinari koji su ionako imali veliku satnicu trebaju biti još efektivniji.

“ *Probleme koji proizlaze iz našeg obrazovanja zovem 3Č – čkomi, čuči, čekaj. Nemoj propitivati, nemoj se suočavati, nemoj postavljati pitanja jer tko pita, taj strši, a tko strši, njega treba rezati*

Istovremeno su ukinuli sektorsko novinarstvo. U vrijeme kad sam ja radio imali ste stručne ljude koji su se, na primjer, dvadeset godina bavili isključivo praćenjem elektroprivrede. Ti su ljudi o tome znali sve. Kolegu **Boruta Kambiča** zvali su da u HEP-u objašnjava tarifni paket, on je to znao bolje od njih samih. Danas toga više nemate jer kome trebaju specijalizirani novinari? Što manje znate, to više vama mogu manipulirati. Sad imate veliku količinu novinara koji moraju mnogo raditi pa ako im ne dam materijal koji je gotov da im uštedim vrijeme jer istovremeno moraju biti na sportskoj utakmici, sprovodu, u dječjem vrtiću, na partijskom

sastanku i još negdje, oni to neće objaviti i dovest će me u neugodnost. Novinare treba filati jer su vječno gladni, ali hraniti ih kao zlatne ribice, kontinuirano pomalo.

U tom je procesu iščeznuo novinarski profesionalizam.

Sjetim se svih onih divnih novinara koji su me učili poslu i kad danas čujem „novinare“ / studente novinarstva koji nisu u stanju kontinuirano govoriti na radiju, a da triput ne kažu „znači“, „ovaj“, „kak se kaže“ i tako dalje, dobijem ospice. A da ne velim da su to ljudi koji u novinama napišu **Michail Gorbachov** jer im je netko rekao da treba pisati engleskom transkripcijom. To su neki od problema koji proizlaze iz našeg obrazovanja, zovem ih 3Č – čkomi, čuču, čekaj. Nemoj propitivati, nemoj se suočavati, nemoj postavljati pitanja jer tko pita, taj strši, a tko strši, njega treba rezati. Nažalost, studente na studijima ne uče skepsi, sumnji, propitivanju. Naši studenti ne vole biti u situaciji da postavljaju pitanja i izazivaju, uvjetno rečeno, odgovore. Oni čekaju da prođe vrijeme i da odu kućama, i mislim da je tu suštinski problem. S druge strane, ni studij novinarstva, ali ni studij odnosa s javnošću se u nas ne temelje na općem obrazovanju, koje nedostaje, a nedostaje i pismenosti, znanja jezika i ostaloga.

Na taj način dopušta se da odnosi s javnošću kreiraju medijski sadržaj. Kako to riješiti osim snaženjem profesionalizma samoga novinarstva? Je li to uopće rješivo?

Vjerujem da jest. Ima rješenja, ima mogućnosti, ima institucija. Ne želim ih imenovati jer želim ostati akademski objektivan. Ali ima institucija, ima izdavača koji mi se čine objektivnim, analitičkim i sadržajnim. Međutim, pitanje je koliko su naše mlade generacije, ne želeći pri tom o njima govoriti loše jer svaka nosi svoje, zainteresirane da budu alternativa. Jer ondje gdje ima sumnjičavosti, nema novca i obratno. S druge strane, tu je i simbiotski odnos politike i medija, a oni koji teže tome da budu glavni mediji vrlo često su pod jakim utjecajem politike, osobito lokalni mediji. Potrebno je stoga vidjeti gdje je prostor u kojemu možemo napraviti nešto novo.

Čini mi se da treba poći od novinara pojedinca.

Uvijek. Novinar i jest novinar-pojedinac. Idem s druge strane. Na nekim institucijama na kojima sam radio imali su praksu upisivanja onih koji su to odabrali kao posljednji životni izbor, što je problem jer su to bili introspektivni, zatvoreni ljudi s kojima niste mogli razgovarati. Zamislite novinare s kojima je teško komunicirati. U novinare treba ići onaj tko je eksplozivan i komunikativan. S druge strane, obrazovni sustav do fakulteta djecu sabije u beton i dopušta im neobrazovanost u klasičnom smislu riječi. Pitajte svoje studente što je patronim ili tko je pročitao *Idiota*. Od njih desetero, devetero će reći da nema pojma o čemu se radi. I to je problem i s današnjim novinarima. 1990-ih se promijenila generacija u medijima, oni su sada na čelu i postavili su pravilo – da pravila nema. Dakle, prvo, naši mediji formalno nemaju pravila, a drugo, odrekli smo se medijske suverenosti. Rijetko je koji medij u Hrvatskoj u hrvatskom vlasništvu, ne plediram da moraju biti, ali da se ne zna titular vlasništva ili da je vlasnik neka tvrtka s Kajmanskog otočja, to mi se čini suspektno jer otvara mogućnost da u konačnici

“ Što manje znate, to više vama mogu manipulirati. Novinari danas moraju mnogo raditi pa ako im ne dam materijal koji je gotov da im uštedim vrijeme jer istovremeno moraju biti na sportskoj utakmici, sprovodu, u dječjem vrtiću, na partijskom sastanku i još negdje, oni to neće objaviti i dovest će me u neugodnost

netko drugi kreira sadržaj i utječe na tog novinara. Poslužit ću se stihom **Desanke Maksimović**, naime kad „... u nekoj zemlji seljaka na brdovitom Balkanu“, u zemlji siromaštva, novinaru netko ponudi plaću od dvije tisuće eura, pisat će što god taj želi.

Jedinu šansu daje suvremeno kritičko novinarstvo koje propituje. Naime, sve velike države imaju jedan, dva, tri državna medija konceptualno i sadržajno formatirana kao ozbiljne novine, televizija i sl. Ne povlađuju vladi i drugima, objektivni su. No kad nemate novca, ne možete imati neovisno novinarstvo. Od koga? Činjenica je da vam je vlasnik netko tko ide za svojim interesom, što je primarno kapital i/ili politika.

Prije ste spomenuli da ste pripremali objave za medije, priopćenja prema novinarskom ključu. Jedno od najnovijih istraživanja u Nizozemskoj pokazalo je da se unošenjem novinarskih kompetencija u poslove odnosa s javnošću oslabljuje granica između tih dviju struka, a utvrđena je i pojačana kritičnost novinara koji su prešli u odnose s javnošću prema aktualnoj novinarskoj i medijskoj praksi (Kester i Prenger, 2020).

Ta je granica odavno izbrisana.

Čini mi se da je to bilo onoga trena kad je prvi novinar prepisao objavu za medije, naslovio je i potpisao se.

Da, i nema povratka, duh je pušten iz boce i ne može ga se vratiti natrag. Ne želim biti zloguki prorok, ali možemo govoriti do te razine da novinari kao transmisija između organizacija i javnosti postaju suvišni. Što je meni kao organizaciji potrebno da mogu komunicirati sa svojom javnošću? Sam mogu osnovati portal koji će donositi

vijesti, sadržaje o golim babama, sportu i informacijama o meni. Što više klikanja, to bolje, još malo reklama i sve pet. Što će mi novinarstvo?

“ *Odnos između novinara i PR-a predstavljam kao simbiozu između raka samca i moruzgve. Jedan drugoga hrane. Radi se o obostranom zadovoljstvu u kojem PR kreira javnost*

To je, na koncu, jeftinije i u vremenskom i u financijskom kontekstu.

I bojim se da u tom smjeru idemo.

Što to znači za novinarstvo?

Put u muzej. U posljednjih trideset godina izumrle su neke novinarske forme, na primjer više nema feljtona, a ni studenti treće godine studija ne znaju što je to. Nemate ni klasičnu reportažu. Čim je prva novinarska forma izumrla, to je bio početak izumiranja struke. I taj

zamah nepovratno ide prema dolje. Onog trena kad stručnjaci za odnose s javnošću upitaju što će im novinari kad sve to mogu i sami raditi, gotovo je.

Zanimljivo bi, u tom kontekstu, bilo čuti kako se o novinarstvu uči na studijima odnosa s javnošću.

Novinarstvo se na studijima odnosa s javnošću tumači isto kao odnosi s javnošću na studijima novinarstva – kroz jednu lekciju. To je to.

Ipak ima i slučajeva kada praktičari za odnose s javnošću prelaze u novinarstvo?

Da, ali puno rjeđe. To znači da u medijima moraju doći na rukovodeću funkciju. Nitko neće doći za posao običnog novinara jer je struktura posla zahtjevnija. Ja ću se vrlo rado vratiti, ali morat će mi ponuditi nešto jako dobro.

Kako struka za odnose s javnošću percipira novinarsku struku?

Novinarstvo percipiramo kao struku koja je uz nas, slična nama. Međutim, godinama se nastojalo, uvjetno rečeno, zatvoriti struku. Da pojasnim. Ako se u Hrvatskoj porežete i ja Vam zašijem ranu, a nisam liječnik, ja sam nadriliječnik i završit ću u zatvoru. Ako vam napravim kupoprodajni ugovor za stan, a nisam pravnik, onda sam nadripisar i završit ću u hapsani. Međutim, što mogu raditi bez ikakva obrazovanja? Mogu biti PR-ovac i novinar. Da bih bio novinar, treba mi samo neki medij u kojem ću objaviti neki tekst. Neki dan čitam, veli – najljepša hrvatska novinarka. Čitam ime i prezime i moram priznati da nisam upoznat s tekstovima dotične gospođice, ali ona slovi tako. Potom čitam, ovo su naše djevojke koje se ljeti na jahtama bave odnosima s javnošću, a znamo čime se zapravo bave. Zbog toga su odnosi s javnošću odlučili da će jedino oni sa stručnom edukacijom nakon koje se stječe licenca Udruge moći raditi u odnosima s javnošću.

To je stvarno tako?

Ne, nije.

U tom je i problem. Talijani i Grci, na primjer, imaju sličan način licenciranja za novinare i ondje to funkcionira. Zbog čega ne bi moglo i kod nas? Moji prethodni sugovornici smatraju da bi bilo teško odrediti tko će biti taj koji će ih izdavati, a

upitni su i kriteriji, no svakako nedostaje sustav koji će educirati novinare koji nisu visokoobrazovani i eventualno im dati odobrenje za rad.

Jasno mi je da je 1960., petnaest godina nakon II. svjetskog rata, bilo nepismenih novinara, ali ne možete kazati da je dopušteno da 2021. u zemlji članici EU imate needucirane, neobrazovane novinare. Ne mogu ljudi sa srednjom školom biti novinari, oni ne znaju ništa, oni su podložni utjecaju onih koji nešto znaju. Dakle, logika je da imate edukaciju.

Drugo, kad sam počeo raditi, najprije sam bio honorarac gotovo deset godina i učio sam novinarstvo. Tijekom tog razdoblja nije mi padalo na pamet učlaniti se u HND jer su mi rekli da to ne ide tako, no kad sam primljen za stalno, postao sam član, ali to mi nije garantiralo da sam nešto više, nije mi davalo licencu. A državi je svejedno jer ona ide po principu *divide et impera*.

Čini se da joj je u interesu na pozicijama u djelatnostima važnima za javnost imati građane koji nisu adekvatno visokoobrazovani.

Naravno, i da se međusobno tu i tamo pokolju.

Kako riješiti te probleme? Novinarstvo u Hrvatskoj nije ozakonjena profesija, zanimanje nije standardizirano, stručno visokoškolsko obrazovanje nije kriterij za

“ *Kod mojih sadašnjih kolega iz struke odnosa s javnošću smeta mi kontinuirano služenje engleskim frazama koje su postale lingua franca. Pa govorite mi, pobogu, tako da razumijem*

zaposlenje u medijskim institucijama...

Kako riješiti te probleme? Jedan po jedan. *Vjesnik* je u svojim najboljim danima imao instituciju koja se zvala CINK – Centar za izobrazbu novinarskih kadrova. Novinari su došli u *Vjesnik*, *Večernjak*, *Arenu*, *Vikend*, bilo koji dio tog konglomerata, i morali su kao honorarci proći obveznu dvogodišnju edukaciju iz novinarstva, čak i oni koji su studirali novinarstvo. Ondje su prekaljeni novinari, koji bi danas bili dinosauri i nitko ih ne bi uzimao ozbiljno, mlade učili novinarstvu, zanatu. Čistili su tekstove od rogozatnosti, natruha. To su ljudi koji su fantastično poznavali hrvatski jezik i koji su se znali predivno izražavati, čega danas više nema. Uz to, poticali su novinare na razmišljanje.

Prije svega treba napraviti dobar prijemni ispit za one koji žele studirati novinarstvo i odnose s javnošću, dobar, francuski dobar. Na primjer, na jednoj instituciji radio sam sa samo šest studenata, nerentabilno do krajnjih granica, ali oni su se upisali. Znae kako? Donesi papire i upisan si. To nema nikakve svrhe osim za tu instituciju koja će uzeti novac. Dakle, prvo prijemni ispit, a drugo sadržaj kurikula koji nije larpurlartistički, kojemu je svrha stvoriti dobre novinare koji će propitivati.

Moj je prvi korak kad dođem predavati novim studentima da pitam tko je pročitao esej **Harryja Frankfurta** *On bulshit?*, u prijevodu *O kenjanju* – nitko. Ali kad pitam jesu li ikad ikome rekli „sereš“, kažu da jesu. Pitam ih na osnovu čega, oni odvrte – jer nas netko mulja. Onda ih izazovem neka meni to pokušaju reći, kad izlažem, na temelju argumenata. Nitko nikada ništa nije rekao. A volio bih da se nađe barem jedan.

Imamo li previše studijskih programa koji obrazuju novinare?

S obzirom na okolnosti, u Hrvatskoj je prevelik broj studija novinarstva i odnosa s javnošću, kao i studija ekonomije i prava. Ne treba nam toliko pravnika i ekonomista, znamo kakvo su nam gospodarstvo i pravni sustav, ne treba toliko novinara, a još manje stručnjaka za odnose s javnošću. Treba napraviti preraspodjelu i odrediti tko može što i u kojoj mjeri. Prvo definirati koliko je objektivno potrebno takvih stručnjaka. Svake godine imamo sve manje i manje studenata, znači treba smanjiti kvote. Potom, činjenica je da imamo sveučilišta koja su nam apsolutno nepotrebna, ali neka ona i ostanu, idemo maknuti ili integrirati veleučilišta.

Kad netko mulja, novinar mu mora reći neka ne sere.

Jesu li aktualni studijski programi koji obrazuju novinare

adekvatni?

Zastarjeli su kao što su zastarjeli programi za odnose s javnošću.

Većina profesora tvrdi suprotno, da su to ažurirani programi koji pokrivaju aktualne teme. Ali slažem se da svrha studija ne proizlazi iz teme, već iz krajnjeg ishoda – obrazovati novinare kao ličnosti (Vukić, 2017), što, međutim, zahtijeva drugačiji pristup kurikulu.

Nekad smo kuhali na ognjištu, danas na indukciji. Važno je kako kuhamo, ali ono što kuhamo je bit. Vrlo često gledamo formu; imamo li kurikule, jesu li u skladu s

bolonjom, imaju li ishode učenja. Sve je to nevažno, nama treba mogućnost da stvorimo novu djecu koja misle.

Kad bi se takav studijski program i kreirao, ima li dovoljno nastavničkog kadra koji će umjeti na njemu raditi s obzirom na opći pristup obrazovanju koji je *ex cathedra*, linearan i nekritički i koji podupire pasivnost učenika i studenata.

Iskreno rečeno, mislim da ih ima. Znam kolege i kolegice, na primjer, na Sveučilištu u Dubrovniku koji još nisu doktorirali, a koji fantastično podučavaju televiziju, nove elemente vizualne komunikacije, što naprosto obožavam slušati, ali iskreno ću vam reći, ništa ne razumijem jer me vrijeme pregazilo. Studenti to itekako razumiju.

U svakom slučaju, nužno je konstantno ulagati u dodatnu edukaciju nastavnika koji obrazuju novinare.

Naravno, potrebno je da profesori odu van, da vide i čuju. Ali i to je problematično jer kad želite otići na europsku razmjenu nema vas tko zamijeniti na tri mjeseca na kolegijima na kojima predajete. I onda ćete ostati doma.

To je začarani krug.

Živimo u državi kojoj uopće nije u interesu da se nešto pomakne, već je državni model *status quo*, nema reformi, nema promjena. Pleti kotec ko i otec, stoj tu, ne diži glavu, ne jambraj, čkomi, vrijeme ide, dobit ćeš svoju lovu i zdravo, doviđenja.

Nije ohrabrujuće...

Nije, ali moram biti tako drastičan.

Činjenica jest da se nitko od institucija, a ni država, ne usudi podvući crtu i propisati da je za rad na poslovima novinara neophodno imati određeno visoko obrazovanje. U tom smislu, akademija ne može sama provesti revoluciju bez potpore drugih institucija.

Ne, ne može. Taj dio revolucije trebaju provesti medijska poduzeća koja će odrediti da je uvjet za novinara visoka stručna sprema ili upisani faks. Ako ne, neće biti značajne promjene.

To se medijskim poduzećima, nažalost, ne može nametnuti.

To što odnosi nisu regulirani problem je svih nas. Čak i kad biste danas propisali da za rad u novinarstvu ili PR-u treba imati visoko obrazovanje, i to društveno-humanističkog smjera, a one koji to nisu studirali obvezete na stručnu edukaciju za dobivanje licence, naći će se petero njih koji će reći – ja neću.

Kako je to bilo moguće urediti za ostale regulirane struke koje štiti zakon?

Ali i kod njih imamo problem, npr. priziv savjesti. Liječnici i sestre će vam reći da neće napraviti

“ *Otišao sam iz novinarstva jer mi se zgdilo. Zgdilo mi se to što se danas traži da se informacije cijede, nadoštukavaju, iz jedne produciraju dvije nove, čeprka se po smeću kao*

pobačaj zbog priziva savjesti, ali će vas pozvati da dođete to učiniti u njihovu privatnu praksu, hm, i tako se stvara kriminalna scena.

*što su to činili takozvani
muckrakeri*

Očito je, međutim, da nema dovoljno političke volje za to da se novinarstvo kao struka ozakoni.

Problem je što je država nezainteresirana. Trebalo bi jako puno javne rasprave da se iznjedri jedan dobar zakon o tome, da se pogleda kako je u drugim, razvijenijim zemljama i da ga se primijeni. No pitanje je kako to postići u zemlji u kojoj je *status quo* državna religija.

Upravo ovaj projekt i doživljavam kao početak te nužne javne rasprave.

Izvori:

Bell, A. (1991). *The Language of News Media*. Oxford: Blackwell.

Boumans, J. (2018). Subsidizing The News?, *Journalism Studies*, 19(15), 2264-2282,

doi: 10.1080/1461670X.2017.1338154

Harcup, T. and O'Neill, D. (2017). What is News?, *Journalism Studies*, 18(12), 1470-1488,

doi. 10.1080/1461670X.2016.1150193

Kester, B. and Prenger, M. (2020). The Turncoat Phenomenon: Role Conceptions of PR Practitioners Who Used To Be Journalists, *Journalism Practice*, 15(3), 420-437,

doi. 10.1080/17512786.2020.1727354

Reich, Z. (2010). Measuring the impact of PR on published news in increasingly fragmented news environments, *Journalism Studies*, 11(6), 799-816, doi. 10.1080/14616701003760550

Vukić, T. (2017). *Od novinara do novinarstva – Studija novinarskih vještina*. Pula-Zagreb: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli – Golden marketing-Tehnička knjiga.

Lektorirala: **Majda Čolak**, prof.

Prilog je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije u okviru projekta “Javni dijalog o akademskom obrazovanju novinara”, aktivnosti pridružene međunarodnom znanstvenom institucionalnom projektu “Visokoškolsko obrazovanje novinara u digitalnom okruženju” (HEJDE) Fakulteta za ekonomiju i turizam “Dr. Mijo Mirković” Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli.